

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, Sive Institutiones & Praxes Tum Vitæ, tum Officii Pastoralis

Musart, Charles

Monachii, 1654

Capvt IV. De Curâ miserabilium personarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41616

le in tuos vsus; vim caue, ne adhibeas,
neque tumultus excites: hæc si times,
rem totam defer Episcopo: suffecerit
tibi te officio functum fuisse.

C A P V T IV.

De Curâ afflictarum ouium, si-
ue miserabilium personarum.

NVM: I.

Obligatio iuuandi miseros.

Sicut in gregē oues afflictæ maio-
rem, & impensio-rem opem à pa-
store suo exigunt, vt ouiculæ illæ
erant apud Ezechielem infirmæ, agro-
ræ, contractæ, abiectæ: Ita in paro-
chiis personæ miserabiles; cuiusmodi
sunt Pauperes, præsertim si infirmi,
Viduæ, Pupilli, Orphani, incarcerati,
aliique ab omni auxilio deserti ho-
mines, atque à potentioribus oppres-
si, à suis Parochis opem, operamque
peculiarem deposcunt, singularique
iure expectant: Nam etsi Christiana
charitas

charitas hoc officium etiam à cæteris repetat ; meritò tamen Concilium Tridentinum Sess. 23. cap. 1. de Ref. id propriè à Parochis requirit : *Cum præcepto, inquit, diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, & pauperum, aliarumq; miserabilium personarum curam paternam gerere; Sacrosancta Synodus eos admonet, & adhortatur; ut diuinorum præceptorum memores, gregem suum pascant.*

Inquires igitur diligenter, (hoc enim primum est) quænam sint inter tuos personæ miserabiles, id est, quæ commiserationem meritò commoueant, dignæq; sint, quarum miseriam subleues operibus misericordiæ, quæ Christus ipse in Euangelio suis commendat; & sibi ipsi in miseriis exhiberi profitetur; de quibus Lactantius in Epitome Diuinarum Institutionum hæc enumerat: *Si quis, ait, victu indiget, impertiamur; si quis nudus occurrit, vestiamus;*

stiamus; si quis à potentiore iniuriam sustinet, eruamus: pateat domicilium nostrum vel Peregrinis, vel indigentibus tecto, Pupillis defensio, Viduis Tutela nostra non desit: redimere ab hoste Captiuos, magnum misericordiae opus est; item agros visitare, fouere inopes, aut pauperes: si obiuerint, non patiamur insepultos iacere. Hæc etsi cæteris communia esse debent; singulariter tamen ad te propius spectant, qui hoc munus tibi fecisti proprium, cum suscepisti personam Pastoris.

NVM: II.

Cura Pauperum.

QVia hoc hominum genus præ cæteris habetur vile, abiectum, & à quibus nihil speretur, vel parum; ut opibus, ita aliorum auxiliis destituuntur: quò fit, ut facile omnium iniuriis pateant, nullòque negotio, præsertim à potentioribus, opprimantur; tum verò maximè, si in ius trahantur:

hantur ; nam etsi æquitate causæ fa-
perent , quia tamen nemo est , qui Pa-
trocinium , aut defensionem suscipere
velit , iudiciorum iudiciumque ini-
quitate proteruntur , nisi Deus ipse
(quod facere solet) patronus assistat,
ipsosque iudices in iudicium vocet,
idem pauperis Defensor , & Vindex ;
quare pauperum oppressores illos
monet Sapiens : *Non facies violentiam
pauperi, neq; conteras egenos in porta* (hic
erat iudæis locus iudiciorum) *quia,*
inquit, indicabit Dominus causam ipsius,
& configet eos, qui confixerunt animam
eius. Grauis sententia ! pauper , quia
pauper , tueri se contra vim poten-
tiorum non potest ; ergo honoris , cor-
poris , tenuissimarum , si quæ reliquæ
sint , fortunarum causâ , per vim ad
Tribunalia trahitur , & (quod desti-
tuto ab omnibus facillimum est) pro-
sternitur ; at ecce cùm homines de-
sunt , adest DEVS , non Patronus mo-
dò Pauperum , sed iniquorum Iudicum

Iudex, eosq; de iniquitate convictos, qui Christum in pauperibus crucifigebant, poenâ talionis configit, & ad crucem, & certè ad graues, nonnunquam ad sempiternos cruciatus, iustissimâ poenâ confixos addicit. Non sum ego, inquires aut Aduocatus causarum, aut Iudex, qui pauperum causas suscipiam, aut tuear; multò minùs, qui pro illis sententiam proferre possim: imò verò fac, vt sis; & certè potes. Hoc Deus, cuius in hoc negotio vices geris, hoc à te ius muneris pastoralis deposcit: primùm, quidni pro suggestu declamitas, in pauperum oppressores, in Iudices corruptos? quidni Aduocatos vrges, vt luones sint, miserorum causas gratis suscipiant, & contra vim potentiorum tueantur? in hanc sanè concionem multa tibi suggerent sacra literæ, & sancti patres: quidni præterea, si quando noueris pauperem quempiam iniquo iudicio vexari, aut periclitari ipsius innocentiam, ipse
boni

boni viri fidem, & patrociniū im-
 ploras, ipsum Iudicem adis, æquita-
 tēmq; commendas? Porrò alia qua-
 dam est pauperum miseria, iudiciorū
 iniquitate frequentior, & communior,
 quàm faciliùs subleuare possis, inopia
 scilicet ipsa, & paupertas. Atqui hæc
 tibi cura eò magis incumbit, quò ma-
 gis hoc tibi competit nomen, *pater
 pauperum*. Et habes in hoc genere
 præclara Pastorum exempla, quæ imi-
 teris; Gregorios magnos, Ioannes E-
 leëmofynarios, Basilios, Thaumatur-
 gos, Paulinos Nolanos, Carolos Bor-
 romæos: habes præterea ad imitandum
 acres stimulos ex virtutis huius com-
 mendatione, ex sacris Literis, ex san-
 ctis Patribus, & rationum momentis;
 profectò subleuare miseriam inopum
 tam homini innatum, quàm hominem
 esse; hæc enim propriè est humanitas,
 imò supra humanum quidpiam, &
 planè diuinum. *Nihil tam diuinum ho-
 mo habet*, inquit Gregorius Nazian:
 quàm

quàm de aliis bene mereri: fac calamitosis
 sis Deus, diuinam misericordiam imitan-
 do. Lex diuina est: Præcipio tibi, ut ape-
 rias manum fratri tuo, & pauperi; frange
 esurienti panem tuum, egenos, vagosq; in-
 duc in domum tuam, cùm videris nudum,
 operi eum: vno verbo, date Eleemosynam.
 Nihil certius isto oraculo: Date, & dabi-
 tur. Hac ars omniũ artium quæstuosissima
 est, inquit Chrysostomus, quâ datis par-
 uis adipiscamur magna: dare parùm ar-
 genti, & die illâ horribili audire verba,
 nulli regno conferenda, Esurini & dedisti
 mihi, quod comederem. Sat ista, inquis,
 scio, & aliis concionari ipse soleo: sed
 tu modum mihi suggeras, quo pauper
 ipse pauperum miseras subleuare,
 possim. Placet. Primò opinor, non
 ita omnium rerum eges, vt duo sal-
 tem minuta tibi non supersint, quæ
 conferas in Gazophylacium: deinde
 etiam, opinor, nôsti præceptum To-
 biæ senioris ad filium: *Quomodo pote-
 ris, ita esto misericors; si multum tibi fue-*

P

rit,

338 *Institutionum Pastoralium*
rit, abundanter tribue; si exiguum, etiam
exiguum impertiri stude. Fortè habe
duas tunicas, fortè mensam super
fluam, & supererit aliquid, si luxum
vestium, luculentam supellectilem,
sumptuosiora conuiuia non nihil casti
gaueris; si contentus sis habere, que
viuas, & vestiare: nam, quæ S. Hiero
nymi sententia est, *si plus habes, quam
tibi ad victum, vestitumq, necessarium est,
illud eroga, & in illo debitorem te esse nu
ueris.* Sanctus Ambrosius etiam Cali
ces, & sacra Vasa comminuenda cen
sebat, si ea esset pauperum necessitas.
Quòd si tandem tam egenus sis, ut
conferre ipse nihil, aut parùm possis
ditioribus publicè, & priuatim pau
peres impensè comenda; & cum Ma
gistratu age, vt, quod Apostoli facie
bant, colligatur per domos, quod in
egenos conferatur: si quæ verò fun
dationes sint in pauperum vsus factæ,
cura, vt in eos impendantur, non
auertantur aliò, aut malè impendantur.
Neque

Neque deerunt alii modi, si ingenio-
sa charitas excogitet. Scio alicubi
consuetum fuisse, & cum conuiuia-
genialia agitabantur, ex ferculis ap-
positis, in lances seponerentur parti-
culæ ex melioribus cibis, quæ deinde
transmittebantur ad pauperum, præ-
sertim infirmorum, domos: alibi fuis-
se quosdam constitutos, qui in fami-
lias pauperum inquirerent, quorum
si paupertas minùs nota erat, ut quos
mendicare meritò pueret, clàm iis
de necessariis prouideretur. Hic vix
me contineo, quin inuehar in Páro-
chos diuites, qui ita cumulandis opibus
vacant, ut dum viuunt, consangui-
neos, & familiares ditent, aut cum
obiuerint, testamento iis, etsi paupe-
res non sint, & quidem ex bonis ipsis
Ecclesiasticis plurimùm relinquunt:
quod facinus vehementer exagitant
SS. Patres, qui facultates Ecclesiarum
pro patrimonio pauperum, & res pau-
perum non pauperibus dare, pro cri-

mine sacrilegii habent. Non ita optimi Pastores olim testamenta, aut haeredes scribebant. S. Ioannes Alexandrinus hoc testamentum sibi condidit; *Ago tibi gratias, Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua offerrem, & quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertium partem nummi, quem ipsum iubeo etiam dari pauperibus, qui sunt fratres mei in Christo.* At verò S. Augustinus ne testatus quidem est; nisi hoc habere velis pro testamento. *Augustinus testamentum nullum fecit; quia unde faceret, pauper Christi non habuit.*

NVM: III.

Orphani, Pupilli, Viduae.

QUOD inopia, & egestas in pauperibus facit, ut eorum causa deferantur, aut prodantur; facit in Orphanis, Pupillis & Viduis vel aetatibus, vel sexus imbecillitas: hinc enim facile illis etiam evenit, ut calumniis, & in-

& iniuriis potentiorum hominum impetantur? neque tamen contra se tueri possint; ideoque harum quoque miserabilium personarum Deus peculiarem, utpote ipsi relictarum, curam suscipit; idque nos Sacrae literae docent: *Ne attingas (inquit Sapiens) parvulorum terminos, & agrum pupillorum non introeas; propinquus enim illorum fortis est, & ipse iudicabit contra te causam illorum.* Vbi non tantum lapidem terminalem prohibet loco moveri, sed ne quidem digito attingi: agrum vero, qui ad Orphanos, aut Pupillos pertinet, non modo non possideri vetat, sed ne quidem introiri, aut pede adiri sinit: alioquin quantumvis ipsi imbecilles, & abiecti sint, propinquum habituros Curatorem, Tutorumque fortissimum, neque alium profecto, quam Deum, qui ipsemet eorum res, & causam suscipiat, & pro iis contra iniquos inuasores litiget; imo tanquam iudex summus eos iudicet, & vindicet: quod

idem de viduis pronuntiat idem Sa-
piens: *Dominus firmos faciet terminos
vidua; ne quis scilicet eos mouere
audeat, aut valeat. Quæ sententia
Ambrosium mouit, vt diceret: Fides
exhibenda est omnibus; sed maior causa
Viduarum apud Deum: igitur iure me-
ritissimo, in omni bene institutâ repub.
Orphanorum pupillorûmque cum Tu-
telæ, tum Clientelæ, & Viduarum de-
fensio Magistratibus, quasi Protecto-
ribus, Dei Vicariis committuntur.*

Romani certè è conuiujs nuptia-
libus, & Triumphalibus in Viduas, &
Orphanos sportulas diuidebant; &
apud nonnullas alias gentes, Viri
principes signo dato, Viduas, & Pupil-
los conuocabant, vt iis mensæ reli-
quæ diuiderentur. At ego, inquit,
nec Tutor sum, neque Curator. Esse ta-
men potes; fac, vt sis: saltem pro
Concione Pupillorum, Orphanorum,
Viduarum apud populum causas age,
& alijs commenda: contra eorum
oppress-

oppressores declama, si quem nōris ē
tuis eo vitio notari. Iuonem age; fa-
tis eris disertus, & peritus legum, vt
æquitatem iudicii commendes; & vt
desistant, diuinam iustitiam intenta.

NVM: IV.

Xenodochium, Nosocomium, Carcer.

HÆc quoque non tantum ex com-
muni causâ Christianæ charita-
tis, ac misericordiæ, sed etiã ex pastorali
officio ad te, tuamq; curam pertinent;
vt peregrinis, præsertim pauperibus,
aut in eo loco ignotis, cum hospitio,
& victu carent, de tecto, & paupere
saltem alimento prouisum sit: præ-
terea vt infirmi, quibus neque locu-
lus, neque foculus, neque lectulus,
neque vitæ necessaria suppetunt, Chri-
stianâ pietate subleuentur; denique
vt in carceribus, & vinculis deten-
ti solatio, & cum opus est, tuâ, alio-
rumque ope iuuentur; atque in pri-
mis, vti peregrinos benignè exci-

pere, & pro ipsorum conditione bene habere, humanitatis virtus est: ita inhospitalitas, ferinum est vitium. Gentiles ipsi Diuam Hospitalitatem pro numine habebant, vetabantque eam ob rem hospites lædi; ne hospitalis Iupiter, diuinâ ope per preces imploratâ, fulminaret, hospitalitatis violatæ ultor. *Disce tu Christiane, inquit S. Augustinus, exhibere hospitalitatem, ne fortè cui domum clauseris, cui humanitatem negaueris, ipse sit Deus.* Audi præterea quid S. Ambrosius: *Tanta, ait, apud Deum hospitalitatis est gratia, ut ne potus quidem aqua frigida premis remunerariis immunis sit: vides, quia Abraham Deum recipit hospitio, dum hospites querit: vides, quia Loth Angelos recipit: unde scis, an tu cum recipis hominem, suscipias Christum; licet in hospite Christus sit, quia Christus in paupere est: hospes eram, inquit.* Sed tu non communia Christianis, sed Pastoribus animarum propria desideras: Concil.

Tri-

Tridentin. monet Beneficiarios, inter quos sunt Parochi, vt pro ratione prouentuum hospitalitatem exercent. Apostoli sententia est: Oportet Episcopum Hospitalem esse: Non sum, inquires, Episcopus; ac ne quidem fieri desidero: sed tamen Pastorem te esse memineris: Bonus Pastor ouiculam etiam alieni ouilis colligeret, & quando esset opus, suis septis, & stabulo receptam reficeret. Sed proferam nunc, quod te attingit propriissimè. Burchardus Episcopus Volmariensis, in iis, quæ edidit decretis, vrget Episcopos in solemnibus visitationibus Parochiarum, in quâ de grauibus criminibus inquiritur, vt ex officio, quasi de crimine interrogent; num aliqui sint in Parochiâ, qui ad se venientibus peregrinis hospitium negant: quâ ille te poenâ mulctaret, si ipse, qui pascere debes, inhospitalitatis, quasi enormis criminis, reus accusareris? Quare ne officio desis, pro concione popul-

lum excita, ut peregrinos, praesertim inopes tecto, & vulgari saltem cibo excipiant; & ut exemplo praeeas, tu ipse, pro tuo modulo, & prout res exigit, excipe, praesertim aduenas Sacerdotes, & homines Religiosos: Eos enim aliunde quaeritare hospitium, aut iis a te hospitalitatis gratiam negari, turpe est. Praeterea, si quae hospitalia a maioribus fundata sint, attende, ne prouentus ad alios usus auertantur: Si nulla sint instituta, da operam, ut aliqua erigantur: qua de re eum Domino loci, Senatu, & Episcopo consilium capias. Sed multo etiam maiori cura Nosocomiorum, pro infirmis pauperibus, habenda ratio: quod non modo careant opibus, quibus necessaria conquirant; sed & morbo premantur, ne se ipsos iuuare possint, & in mortis periculum coniiciantur, si sint neglecti.

Quare eos saepius visitabis, curabisque tum aliis rebus, tum maxime, ne Sacramen-

men-

mentis Ecclesiæ careant: quod ne accidat, consultissimum foret, neminem eò admittere, quin priùs ritè confessus sit, & quàm primùm licuerit, Sacram Eucharistiam sumpserit.

Leges in bene constitutis cùm Xenodochiis, tum Nosocomiis, ea continere debent, quæ tum ad domesticam disciplinam, & eorum, qui eam administrant, officium pertinent; tum quæ peregrinis vel infirmis, quamdiu ibi versantur, facienda incumbunt; ut sunt quædam Christianæ pietatis officia, & obsequia erga benefactores: Manè, & Vesperi statæ preces, tum in communi, tum priuacim: rebus diuinis interesse, certis diebus confiteri, & Sacram Eucharistiam sumere; & si quæ alia accommodata loco videbuntur.

Restat carcer, in quo libertate (magno hominis bono) amissâ clausi, vinctique detinentur: quæ miseria, ut magna est, ita pastoris etiam singularem misericordiam, opemque implorat.

Muneris igitur hoc etiam tui erit, captiuos inuisere, solari, quâ poteris ope iuuare, præsertim si consilii, & rerum egentes sint, atque ab aliis deserti, tum verò maximè, si iniquè ab aliis opprimantur.

Quòd si Crimen capitale inferatur, & reus extremi supplicii accersatur, caue tu, ne vel facinus exaggeres, vel denunties decretam mortem: eo nuntio hominem percelles, & à te alienabis: quòd si grauitatem sui flagitii, & impendens capiti malum ipsemet agnoscat, & deploret, monebis; vt in primis numen sibi propitiet, scilicet pius actum Amoris Dei, & veræ Contritionis eliciat, ex formulâ, quam scripto trades; Dei Matrem, Tutelarem Angelum, Patronos cælites precibus, & votis deuinciat; offeres, si quid aduersi contigerit ipsi, vxori, liberis, quidquid opis, & operæ poteris. Interim fortî, generosoque animo à Diuinæ Prouidentiae manu sententiam expe-

expectet, atque ad omnem euentum se
comparet. Confessionem tamen pec-
catorum excipere necdum fortè expe-
dierit, ne metu frangendi sigilli, vel ali-
quid iam celet, vel postea fidem fra-
ctam incuset, nisi fortè ipse Confessa-
rium vrgeret vehementer ad Confes-
sionem Sacramentalem præmittendam:
inuisendus interim carcer sæpius,
quò citiùs creditur finiendus Iudicia-
lis processus. Statim verò atque sup-
plicium illi denuntiatum erit, iam
toto conatu laborandum, vt cùm de
corpore actum sit, animæ consulatur:
plerumque initio difficile est ita Reum
componere, ne iudicem ipse iniusti-
tiæ arguat, aut, vt mortem æquo ani-
mo acceptet; varia paulatim sugge-
renda, cum multo sale prudentiæ, vt
sensim ad æquitatem & necessitatem
subeundam inflectatur: temporis pa-
rùm superesse, iam tandem studendum
æternitati; non fore mortem adeò
ipsi, vel suis, quos relinquit infamem;

si eam poenitudo, & animi moderatio honestet, atque apud alios commendet: tum Confessio, & Sacra Communio tempestiuè vrgenda, curandùmque, vt nunquam desint, qui piis monitis, breuibus oratiunculis iam labentem erigant, spe præsertim cælestis patriæ, & beatitudinis; quamquam si durior est animus, proponendi etiam erunt inferorum cruciatus æterni. Attendendum autem, ne, dum ducitur, vel vino, vel aliâ causâ in scurriles iocos & facetias ad supplicium, quasi histrio ad theatrum eat; quæ res spectatores grauitè offendit. Cauendum præterea, ne concionabundus ad Magistratum, aut populum aliqua ineptè effuciat.

Multùm iuuerit inter ducendum passionem Christi per partes, veluti per septem Stationes, menti obiicere. Primò: Quæ in Horto. Tum quæ ad Annam. Tum quæ in domo Caiphæ. Quid in Prætorio Pilati. Quid apud Hero-

Herodem : quid ad crudelem Colum-
nam : Denique quid post iter cruen-
tum cum Cruce in Caluariâ actum sit
à Carnificibus. Quid verò à Christo
pro nobis toleratum, & quantâ cum
humilitate, patientiâ, constantiâ.
Quid postremò ipse inter irrisiones,
& probra moriens dixerit : *Pater igno-
sce illis. Hodie mecum eris in Paradiso.*
Ecce Mater tua. Sitio. Deus, Deus meus.
Consummatum est : Et in extremo spiri-
tu. *In manus tuas Domine commendo spi-
ritum meum.* Hæc suaviter, & fortiter
afficiunt; tunc etiam magis, si è collo
Marianum Rosarium, si in manu Cru-
cifixi Effigies, & Numisma benedictum
sit. Cùm aduertes iam iam imminere
extremum supplicium, petes, ad au-
rem verbo, vel alio signo innuat, an
conscientiam aliquid excruciet; &
licet nihil angat, vt saltem significet,
an cupiat postremò absolui in genere,
à suis peccatis, quod fieri potest, vix
cæteris aduertentibus. De quâ re an-
tea

tea

tea præmonendus fuerit, ut maiori cum securitate vitam finiat: denique sacratissima nomina (saltem corde) proferat ad lucrandas sacro numismate indulgentias. quàm primùm exspirârit, breui exhortatiunculâ ad populum Animam precibus, & sacrificiis commendabis. Si iudex permiserit corpus sacrae Sepulturæ, curabis terræ tradi Christiano more. Quam in rem conferunt opem, institutæ quibusdam in locis mortuorum Confraternitates: quas in Parochiâ institui laudabile est, pro iis generatim, qui inopes moriuntur; ut suus etiam illis sepulturæ honos sit.

Plus negotii & molestiæ suscipiendum erit, si ii, qui morte affiendi, necdum Christiani, vel certè Hæretici vixerint hactenus. Tempestivè, & seriò agendum, etiam spatio, si opus fuerit, à iudicibus impetrato. Varii ad conferendam operam submittendi: tentanda omnia. Quòd si neque
 sic

maiori
ique
orde)
numi-
mum.
alâ ad
sacri-
rmise-
urabis
uam
e qui-
onfra-
stitui
, qui
n illis
ipien-
endi,
retici
& se-
opus
Varii
tten-
neque
sic

fic quidem ad veram religionem, & bonam mortem induci possint, persistendum tamen vsque ad mortem: Docuit experientia, aliquos in extremo ipso spiritu Baptismum, aut Pœnitentiæ Sacramentum expetiuisse: & licet non petant, laus tamen, & commendatio non vulgaris erit, etiam hîc præstitum officium boni Pastoris, neque desideratum fuisse.

C A P V T V.

Conuersatio cum Parochianis.

N V M : I.

Quædam de Conuersatione generatim.

Hoc Caput, caput est totius ferè vitæ Pastoralis: ex conuersatione enim spiritus quasi vitales in partes omnes officii dimanant, siquidem vita exemplaris, quam primâ parte proposuimus, & utilis Sacramentorum administratio, quam secundâ parte